

Wees een zegen!

Genesis 12:1-3

door Job Thomas

Met dank aan Jelle Creemers voor de samenvatting van Oscar Cullmanns visie op de heilsgeschiedenis.

Introductie

Genesis 12:1-3 is een belangrijke passage in de Bijbel, zoals zal duidelijk worden. Het is een ijkpunt in de geschiedenis van God die met de mens aan de slag gaat. Na een eerder theoretisch kader en een theoretische uitlegging van de passage (“hoofd”), willen we ook aandacht geven aan de ingesteldheid (“hart”) en het gedrag (“handen”) waartoe deze passage inspireert.

Voor het citeren van Gn 12:1-3 werd de eigen vertaling gebruikt. Voor alle andere Bijbelgedeeltes werd de NBV gebruikt, tenzij anders vermeld:

De Heer zei tegen Abram: “Ga weg uit je land, je familie en het huis van je vader naar het land dat ik je zal tonen. Dan zal ik van jou een grote natie maken, ik zal je zegenen en jouw naam grootmaken zodat jij een zegen zult zijn. Ik zal zegenen wie jou zegenen en hij die jou vervloekt, zal ik vervloeken. Door jou zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden” (Gn 12:1-3, eigen vertaling).

Een zegen zijn? (Hoofd)

Inleiding op de passage

Het boek Genesis dankt zijn naam aan de Septuaginta, de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel¹. Genesis (Gr. γένεσις) wordt misschien het best vertaald met “oorsprong”.² Daarmee vat het mooi samen waarover het boek gaat: de oorsprong van de mensheid. Maar ook de Hebreeuwse naam “In het begin” (בְּרֵאשִׁית), het eerste woord van het boek Genesis, dekt de lading van het boek. Het gaat namelijk om het begin van Gods plannen voor en met de mens.³

Gn 1-11 wordt vaak de oergeschiedenis genoemd. Het begint bij de schepping van de wereld (Gn 1-2) en eindigt bij de toren van Babel (Gn 11). In Gn 12 begint de geschiedenis van de aartsvaders of de patriarchen van het volk Israël (ongeveer 1800 v. Chr.).⁴ Gn 12-36 legt een focus op drie individuen—Abraham, Isaak en Jakob; of vader, zoon en kleinzoon—die de eerste drie generaties van het volk dat God uitgekozen heeft, representeren.⁵ Ze worden niet uitgekozen om hun karakter of om hun gedrag. Ze worden uitgekozen op basis van Gods soevereine wil.⁶ Die soevereiniteit betekent dat God boven de mens staat en dat hij de laatste beslissing neemt in alles. Het is voor ons dan ook vaak moeilijk om die wil te begrijpen. Waarom heeft God net het gezin van Abraham geselecteerd? We komen het niet te weten.⁷

Abraham—die in het begin nog Abram heet—is de oudste van de aartsvaders. Maarten Luther geeft in zijn commentaar op Genesis veel aandacht aan het heidense verleden van Abram. Hij was een afgodendienaar (cf. Jz 24:2).⁸ Hij verdiende het niet om door God gezegend te worden. Luther maakt hierdoor de vergelijking met de apostel Paulus, die ondanks het feit dat hij een moordenaar en een vijand van Christus en zijn Kerk was, toch de onmetelijke genade van God ontving en een van de grootste apostels van de christelijke kerk werd.⁹

Het is geruststellend te lezen dat God ondanks het gedrag van de aartsvaders, hen nooit de rug toekent. Zo zien we dat Abram zijn vrouw aanspoort om over haar identiteit te liegen (12:10-20), zijn vrouw spoort hem aan om voor nakomelingen te zorgen met zijn slavin (16). Isaak maakt een gelijkaardige fout als zijn vader en liegt ook over de identiteit van zijn vrouw (26:7). Jakob maakt misbruik van zijn broer (25:29-34), misleidt zijn vader (27) en liegt zelfs na zijn ommekeer nog tegen

1 Ik gebruik de term “Hebreeuwse Bijbel” in plaats van “Oude Testament” om de negatieve connotatie van “oud” te vermijden.

2 Victor P. Hamilton, *The Book Genesis: Chapters 1-17*, NICOT (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1990), 1.

3 H. Jagersma, *Genesis 1:1-25:11*, Verklaring van de Hebreeuwse Bijbel (Nijkerk: G.F. Callenbach, 1995), 7.

4 Ron Pirson, *Belichting van het bijbelboek Genesis* ('s-Hertogenbosch: Katholieke Bijbelstichting, 2005), 17.

5 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 43.

6 Ibid.

7 Gerhard von Rad, *Genesis: A Commentary*, The Old Testament Library, rev. ed., transl. by John H. Marks (Philadelphia, PN: SCM, 1973), 159.

8 Martin Luther, *Luther's Commentary on Genesis*, transl. by J. Theodore Mueller (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1958), 206-7.

9 Ibid., 207.

Esau (33:12-18).¹⁰ Ondanks dit alles blijft Gods belofte staan. Meer nog, hij houdt hen nooit hun misstappen voor de ogen. Integendeel, hij wijst telkens op zijn belofte en geeft de aartsvaders de kans om hun daden aan die belofte aan te passen. Een heel mooi voorbeeld daarvan is Gn 22. Abraham krijgt eindelijk een kind. God vraagt Abraham om dat kind terug aan hem te geven (te offeren). Abraham moet laten zien of hij Gods belofte werkelijk gelooft. God heeft beloofd dat hij een nakomeling zal krijgen. De vraag is of Abraham geloof aan de belofte hecht.

Genesis draait om dat beloftes van God. Het boek legt geen nadruk op de moraliteit van de aartsvaders. Gn 12-50 laat ons Gods beloften aan de aartsvaders zien én het feit dat God zijn beloften houdt.¹¹

De opdracht voor Abram

Gods rede tot Abram begint met een opdracht: “Ga weg uit je land, je familie en het huis van je vader naar het land dat ik je zal tonen.” In het digitale tijdperk is dit al indrukwekkend—ondanks dat de hele wereld via het internet heel gemakkelijk bereikbaar is—, maar in de achttiende eeuw voor Christus is dit des te meer. Abram moet zijn familie en zijn vader achterlaten om God te volgen. Hij moet alle zekerheden in zijn leven opgeven om zijn opdracht uit te voeren.

Het is niet duidelijk waarom God precies dát van hem vraagt. Gaat het om een slechte invloed van zijn ouderlijk huis vermijden? Of wil God Abram testen zoals hij ook in Gn 22 doet? We komen het niet te weten. Er is wel een sterk verband tussen Gn 12:1-3 en Gn 22.¹² Dat wordt onder andere al duidelijk door het feit in deze hoofdstukken respectievelijk de eerste en de laatste woorden van God tot Abraham staan. Beide gesprekken beginnen met een bevel.¹³ In beide gevallen wordt dat bevel gevolgd door drie objecten: “Ga weg (a) uit je land, (b) je familie en (c) het huis van je vader naar het land dat ik je zal tonen.” (12:1) en “Neem toch (a) uw zoon, (b) uw enige, die gij liefhebt, (c) Isaak” (22:2, NBG).¹⁴ Beide keren gaat het van minst naar meest intiem.¹⁵ De opdracht wordt dus steeds intensiever.¹⁶ Daar bovenop komt het bevel “Ga, (jij)!” (Hebr. לֵךְ-לְךָ) slechts twee keer voor in Genesis: in 12:1 en 22:2.¹⁷ Ook de opbouw van Gn 11:27-22:24 die Bruce Waltke voorstelt, lijkt dit te bevestigen (zie p. 16).

In deze korte passage herkennen we een thema dat vaker terugkomt in de Bijbel: geloof en pelgrimage.¹⁸ Geloof houdt ten diepste een soort hoop op een betere toekomst in. Geloven betekent

10 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 43.

11 Ibid., 48.

12 Ibid., 42.

13 Ibid., 370.

14 Jagersma, *Genesis 1:1-25:11*, 145.

15 Rad, *Genesis: A Commentary*, 159; Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 370.

16 Jagersma, *Genesis 1:1-25:11*, 145.

17 Ibid.

18 Bruce K. Waltke with Cathi J. Fredericks, *Genesis: A Commentary* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2001), 209.

op reis zijn naar iets wat beter is. Net als bij Abram weten we nog niet precies wat ons te wachten staat. We hebben net als Abraham heel mooie beloftes gekregen, maar hoe die concreet zullen zijn, dat weten we (nog) niet. Speiser zegt beeldend dat Abrams reis naar het beloofde land geen gewone expeditie van zevenhonderd mijl was, maar het begin van een zoektocht naar geestelijke waarheid. Een tocht die het fundament voor de hele Bijbelse boodschap zette.¹⁹

De zegen voor Abram

Na God's zegen over Noah (Gn 9) spreekt God in Gn 12 weer voor het eerst en nogal onverwacht een nieuwe zegen uit. We komen niet te weten waarom God precies een zegen uitspreekt, enkel dat hij het doet. De zegeningen zorgen voor een positieve balans met de vervloeking bij de toren van Babel (Gn 11:6-7).²⁰ Het is ook de eerste keer sinds de zegen van Noach dat God weer tegen de mens spreekt (in Gn 11 spreekt de Heer tegen zichzelf).²¹

Gods belofte aan Abram (12:2-3) bestaat uit zeven onderdelen.

(1) De eerste belofte is waarschijnlijk de opmerkelijkste. Het woord dat gebruikt wordt voor "natie" (Hebr. גֹּי) wordt later namelijk vaak gebruikt om de heidenen aan te duiden.²² Dit lijkt tegenstrijdig te zijn met wat we later lezen dat de Israëlieten zich moeten afzonderen van de heidenen. Op dat moment bestaat het volk Israël echter nog niet en is het ook niet mogelijk om een wij/zij-onderscheid te maken. Abram zal dus voorvader zijn van een sterke natie. Het woord גֹּי is immers verbonden met macht en territorium.

(2) De tweede belofte volgt daar logisch uit voort en heeft geen nadere bepaling: "ik zal je zegenen." Wat die zegen precies is, wordt niet gezegd. Beloftes en zegeningen zijn heel belangrijk in het boek Genesis.²³ De stam die we in het werkwoord "zegenen" terugvinden (Hebr. בָּרַךְ) komt 88 keer voor in Genesis tegenover 310 keer op andere plaatsen in de Hebreeuwse Bijbel.²⁴ "Zegen" moet niet als iets mystiek gezien worden. Het betekent "of goed handelen aan iemand of goed spreken over iemand (of tegen iemand). Die twee horen bij elkaar."²⁵ Het impliceert Gods leiding en betrokkenheid bij de ondernemingen van de gezegende.²⁶ Carol Kaminski koppelt het "wees vruchtbaar" (Hebr. פָּרָה) en "word talrijk" (Hebr. רָבָה) dat we vaak terugvinden in Genesis aan de

19 In: James Muilenburg, "Abraham and the Nations: Blessing and World History," *Interpretation* 19 (1965): 397.

20 Waltke with Fredericks, *Genesis*, 202.

21 Jagersma, *Genesis 1:1-25:11*, 144.

22 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 371.

23 Ibid., 42.

24 Gordon J. Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1 (Dallas, TX: Word, 1987), 275.

25 Hendrik J. Koorevaar, *Priestercanon: Genesis, Exodus-Leviticus-Numeri, Deuteronomium, Jozua, Rechters, Samuël, Koningen*, versie 6.1 (Leuven: Evangelische Theologische Faculteit, 2007), 99.

26 Cf. Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, 275; Wilhelm Gesenius and Samuel Prideaux Tregelles, *Gesenius' Hebrew and Chaldean Lexicon to the Old Testament Scriptures* (Bellingham, WA: Logos Research Systems, 2003), 142.

zegen.²⁷ In de Oudheid was het belangrijk om veel vrucht te dragen en sterk te zijn. Mensen die dit in hun leven hadden, konden zich gezegend noemen.

(3) Ten derde zal Abram niet alleen een sterke groep nakomelingen hebben, zijn naam zal ook sterk zijn. Het hebben van een goede naam/reputatie was in het oude Nabije Oosten erg belangrijk (cf. Gn 11:4: “laten wij ons een naam maken”).²⁸ Het gaat daarbij niet enkel om bekendheid, maar om het hoog ingeschat worden door de sociale omgeving.²⁹ Een goede naam draait niet zozeer om wie iemand *is*—zoals bij ons vaker het geval is—maar om wat iemand *doet*.³⁰ Het contrast met Gn 11 is hier opnieuw heel duidelijk. Bij de torenbouw in Babel wilden de mensen voor zichzelf een naam maken (11:4). In 12:2 is geen sprake van de rol van de mens bij het maken van de naam. God zal die geven aan Abram.

(4) We mogen het voorgaande echter niet loskoppelen van de opdracht waarmee 12:2 besluit: “Wees een zegen!” Victor Hamilton koppelt dit aan de opdracht in vs. 1. In het Hebreeuws kunnen twee imperatieven een onderlinge oorzaak-gevolg relatie krijgen. Het weggaan van Abram uit zijn vaderland heeft tot gevolg dat hij een zegen zal zijn.³¹ Het zou in dat opzicht goed zijn om te vertalen met “zodat je een zegen kunt zijn”, wat heel wat vertalingen ook doen. Claus Westermann ziet veeleer een verband tussen de opdracht een zegen te zijn en de belofte gezegend te worden: “De laatste zin van vs. 2 ‘en wees een zegen’ gaat terug op het eerste ‘Ik zal u zegenen’. Van de gezegende gaat zegenende kracht uit op de mensen om hem heen.”³²

(5-6) God gaat echter verder. Hij belooft Abram niet alleen een verbondsrelatie, hij belooft Abram ook dat hij zijn relaties met anderen zal baseren op hun omgang met Abram.³³ Dat kan beide kanten uitgaan. Mensen die het goede met Abram voor hebben, zullen door God gezegend worden. Mensen die het slechte met hem voor hebben, zullen daar de gevolgen van moeten dragen. In Gn 12:10-20 onteert de Farao Abram door zijn vrouw te nemen en onmiddellijk heeft dat gevolgen voor zijn huis: ze worden door plagen overvallen.³⁴ Het Hebreeuwse woord dat gebruikt wordt om het handelen van de mensen uit te drukken en in vs. 3 vertaald wordt met “vervloeken” (קלל), is minder sterk dan wat Gordon Wenham een juridisch vervloeken (Hebr. אָרַר) noemt. Het “vervloeken” waar hier sprake van is, draait veeleer rond het kwaadspreken over instanties of mensen.³⁵ Het gaat dus niet zozeer om anderen die Abram en zijn nakomelingen zullen vervloeken, maar die—ruimer—

27 Carol M. Kaminski, *From Noah to Israel: Realization of the Primaeval Blessing After the Flood*, JSOTsup 413 (London: T&T Clark, 2004), 93-4.

28 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 372.

29 Waltke with Fredericks, *Genesis*, 205.

30 Jagersma, *Genesis 1:1-25:11*, 146.

31 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 373.

32 Claus Westermann, *Genesis 1: Een praktische bijbelverklaring*, Tekst en Toelichting (Kampen: Kok, 1986), 127.

33 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 373.

34 *Ibid.*, 373.

35 Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, 276-7; cf. Wolff in: Patrick D. Miller, “Syntax and Theology in Genesis XII 3a,” *Vetus Testamentum* 34, no. 4 (1984): 473; cf. NBV: “wie jou bespot, zal ik vervloeken”

slechte bedoelingen met hen hebben. Het resultaat is wel sterker. God zal hen (juridisch) vervloeken (Hebr. אָרַר). Het loon van hun slechte handel is dus sterker dan het “oog-om-oog”-principe.³⁶

De nadruk ligt echter helemaal niet op het vervloeken, maar op de zegen.³⁷ In de zegen zit een opbouw van drie stadia: a) een gebod om een zegen te zijn (2b); b) een aanwijzing dat zij die Abram zegenen, gezegend zullen worden (3a) en c) de verklaring dat door Abram alle mensen op aarde zegen zullen ontvangen (3b).³⁸ Gods doel is niet mensen vervloeken, hij wil het liefst dat iedereen gezegend wordt.³⁹

(7) De beloftes eindigen met “door jou zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden.” Er is discussie of de werkwoordsvorm (nifal) moet vertaald worden met een passieve of een reflexieve (wederkerige) vorm.⁴⁰ In het ene geval gaat het om “ze zullen gezegend worden”, in het andere geval om “ze zullen zich zegenen” (cf. Willibrordvertaling: “[ze] zullen [...] zich gezegend noemen”). Omdat het “zichzelf zegenen” uiteindelijk inhoudelijk moeilijk te verklaren is, opteert Hamilton voor de passieve vertaling.⁴¹ Westermann ziet die inhoudelijke problemen niet en opteert voor de reflexieve benadering. Door actief elkaar de zegen van Abram toe te wensen, zullen ze de zegen over zichzelf brengen.⁴² Al in Genesis wordt duidelijk dat Abram en zijn nakomelingen voor zegen zorgen (cf. 30:27 en 39:5).⁴³

De zegen voor de mensheid

Hoewel het maar om drie verzen gaat, is Gn 12:1-3 een van de meest belangrijke delen van de hele Bijbel.⁴⁴ Het is een voorafschaduwning van de rest van onze Bijbel.⁴⁵ Zo zien we Gods beloftes aan de mensheid terugkeren in het Mozaïsche verbond en later door Jezus in het nieuwe verbond. De uitbreiding van de belofte van individuele tot nationale tot universele redding is de beweging die we ook in de Bijbel terugvinden.⁴⁶

De belofte aan Abram in Gn 12 is niet enkel beperkt tot Abram en zijn nakomelingen. God biedt voor het eerst in de geschiedenis expliciet redding aan de hele mensheid aan.⁴⁷ Gods belofte mag niet als een individuele belofte beschouwd worden. “Het in de belofte aan Abraham

36 Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, 277.

37 Miller, “Syntax and Theology in Genesis XII 3a,” 473-4.

38 Ibid., 474.

39 Ibid.

40 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 374-5; Westermann voegt daar nog een receptieve optie aan toe: ‘in u zullen [ze] zegen ontvangen’, in: Westermann, *Genesis I*, 127.

41 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 375.

42 Westermann, *Genesis I*, 127.

43 Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 375-6.

44 Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, 268; cf. Keith H. Essex, “The Abrahamic Covenant.” *TMSJ* 10, no. 2 (1999): 191-2.

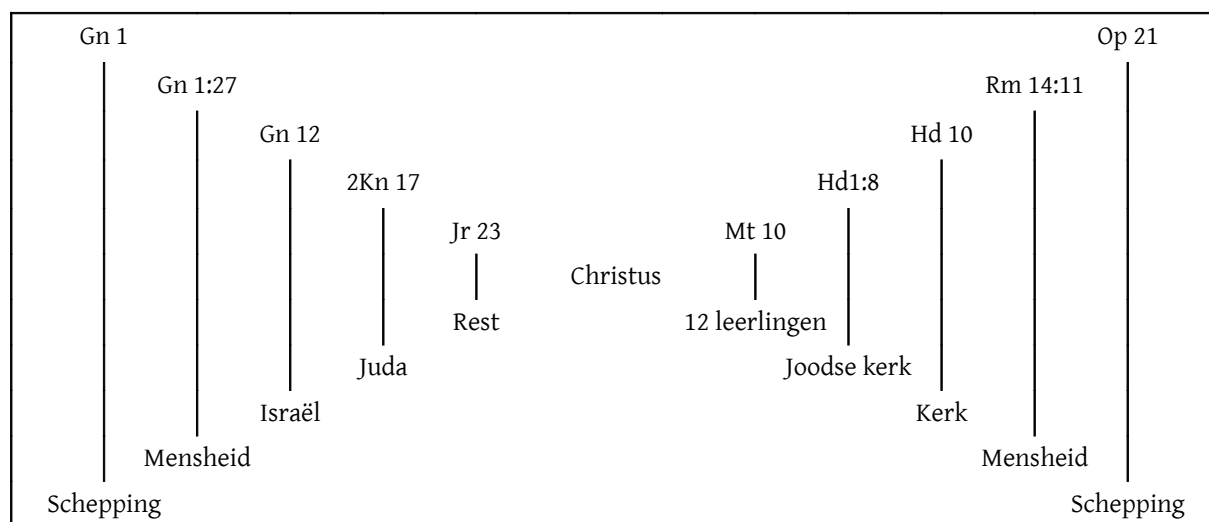
45 Waltke with Fredericks, *Genesis*, 209.

46 Ibid.

47 Rad, *Genesis: A Commentary*, 160.

aangekondigde zegenende werken van God komt pas tot zijn doel als alle geslachten van de aarde daarbij ingesloten worden.”⁴⁸

Oscar Cullmann heeft veel aandacht voor Gods plan in de hele geschiedenis. Hij wil laten zien dat God achter de geschiedenis staat; in de geschiedenis is Gods heil of Gods redding zichtbaar. Hij schematiseert die heilsgeschiedenis als volgt:⁴⁹

Tabel 1: Oscar Cullmanns schets van de heilsgeschiedenis (schema door Jelle Creemers)

Dat God aan het werk is met de mens, wordt in dit schema heel duidelijk. Nadat de mens zich keer op keer van God afwendt, werkt God steeds meer en meer naar de redding door die ene toe: Jezus Christus. Hij staat in het centrum van de geschiedenis. Op hem is de geschiedenis gericht en uit hem vloeit de geschiedenis voort. God beslist telkens om zijn plan uit te voeren *ondanks* de mens, maar ook *dankzij* de mens. De mens is geen passieve toeschouwer, maar speelt een actieve rol in de geschiedenis. Dat wordt het meest duidelijk in Jezus, de mens die God is, maar dat is ook te zien in Gn 12. God kiest Israël (het volk van Abram) uit, maar Israël krijgt de taak om een zegen voor de mensheid te zijn.⁵⁰ God belooft in dezelfde situatie dat Israël dat ook zal *kunnen* zijn, als ze die rol tenminste opneemt. De geschiedenis toont ons helaas dat Israël dat meer niet dan wel doet. God gaat steeds met een kleinere groep mensen verder. Dit betekent niet dat een kleinere groep mensen gered worden, dit betekent dat een kleinere groep mensen de zegen voor de omgeving met zich meedraagt. Na de komst van Jezus verandert dat opnieuw. We zien dat Jezus in het begin een kleine groep mensen om zich heen heeft, maar na zijn dood neemt die groep mensen toe. Zodanig zelfs dat

48 Westermann, *Genesis I*, 127.

49 Met dank aan Jelle Creemers voor de samenvatting.

50 Cf. Waltke with Fredericks, *Genesis*, 209.

opnieuw heidenen (Hebr. יִגְ) opnieuw een rol spelen. Gn 12 en Hd 10 staan wat dat betreft terecht op gelijke hoogte. Het gaat telkens om een volk (Hebr. יִגְ), waar God mee aan de slag gaat.

Hoewel we niet zomaar de Bijbelse situatie mogen verplaatsen naar onze huidige context, moeten we niet denken dat de woorden geen effect meer hebben. Integendeel, wij aanbidden vandaag Christus, de nakomeling van Abram. De historische wortels van ons geloof liggen bij Abram en Gods belofte aan hem.⁵¹ Zonder het verhaal geweld aan te doen, mogen we beseffen en begrijpen dat het ook onze taak is om een zegen te zijn voor de mensen om ons heen.

Een zegen willen (Hart)

Om water te koken met een waterkoker heb je drie zaken nodig: water, een waterkoker en stroom. Als we het “zegen zijn” vergelijken met water koken, dan zien we dat God niet de opdracht geeft om water te koken zonder stroombron. God geeft Abram de opdracht om een zegen te zijn voor de mensen om hem heen, maar tegelijk met die opdracht, krijgt hij de belofte dat hijzelf ook zal gezegend worden. Abram is dus niet op zichzelf aangewezen.

Wij mogen ook zegen van God verwachten. God is nog altijd actief. Hij kijkt nog altijd naar mensen om. En dat is al een eerste aspect van die zegen die we krijgen. Gewoon al de wetenschap dat er een hogere macht bezig is met de mensheid, geeft ons rust, zelfs wanneer het moeilijk gaat. Jezus, Gods Zoon, kwam zelf naar de aarde om ons voor te gaan in het lijden. Zijn overwinning op de dood is de ultieme zegen die we van God krijgen: de mogelijkheid om opnieuw een relatie met hem aan te gaan; onze redding.

Abrams verhaal mag ons inspireren om ons hart open te stellen voor Gods zegen. Gezegend worden is niet alleen afhankelijk van goddelijk initiatief. Het heeft ook te maken met menselijk antwoord. Wat een mooie belofte krijgt Abram. Het verwondert ons dan ook ergens dat hij niet zo zeker is dat die belofte wel zal uitkomen. Hij is al zo oud en hij heeft nog steeds geen nakomeling (Gn 16). Hoe kan hij dan de vader van een grote natie worden? Het was in het oude Nabije Oosten onaanvaardbaar om geen nakomelingen te hebben.⁵² De regel was: hoe meer nakomelingen, hoe beter.⁵³ Zijn eigen vrouw Sarai spoort hem aan om een nakomeling te verwekken bij zijn slavin, Hagar. Dit was echter niet Gods bedoeling. We verwachten dat God boos wordt, maar dat is niet het geval. Integendeel hij bevestigt zijn belofte opnieuw en maakt dit duidelijk door Abram een nieuwe naam te geven, Abraham en die naam heeft veel betekenis:

51 Muilenburg, “Abraham and the Nations,” 397.

52 William W. Hallo and K. Lawson Younger, *Context of Scripture*, vol. 3, *Archival Documents from the Biblical World*. (Leiden; Boston: Brill, 2003), 251.

53 Pirson, *Belichting van het bijbelboek Genesis*, 87.

Abraham, *pr.n.*, the founder and father of the Jewish nation; the son of Terah, born in Mesopotamia, which he left [as called of God], and sojourned in the land of Canaan with his flocks, in a kind of nomadic life, see Gen. 12–25. In the book of Genesis until 17:5, he is always called אַבְרָם, i.e. “father of elevation;” Gr. Ἀβράμ [Abram]. But in that passage in which a numerous progeny is promised to spring from him, he is called by a slight alteration of his name אַבְרָהָם, i.e. “father of a multitude;” (comp. Arab. كِبَالٌ a large number), or as the context itself explains it, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם—אֵב הַמִּוֹן גֹּיִם. “the God of Abraham,” for “Jehovah,” 2 Ch. 30:6; Ps. 47:10; זֶרַע אַבְרָהָם “the seed of Abraham,” of the Israelites, Ps. 105:6; Isa. 41:8. In the same signification there is simply used אַבְרָהָם, Mic. 7:20.⁵⁴

De verwachtende houding die we ten opzichte van zegen mogen hebben, is bij Abram niet altijd duidelijk. Hij schiet hier duidelijk te kort. Wat is het mooi het contrast met Gn 22 te zien. God vraagt Abraham dat hij zijn zoon terug aan hem zou geven. Hoewel hij dan weer kinderloos zal zijn, beluist Abraham toch te luisteren. Abraham staat op punt zijn eigen zoon te offeren (of terug te geven aan God) vanuit zijn verwachtende houding: God heeft me nakomelingen beloofd, dus hij zal voorzien. God ziet dat Abraham deze keer wel de goede houding heeft en beloont hem voor zijn vertrouwen.

Ik moet toegeven dat deze verwachtende houding bij mij vaak ver te zoeken is. Het heeft vaak te maken met mijn levensgesteldheid. Mijn leven zit soms zo propvol, dat ik geen tijd meer neem om na te denken over wat me allemaal overkomt. Op Formación (een soort zomerkamp van de studentenvereniging Ichtus Vlaanderen; www.ichtus.be) hebben we elke avond een gebedsmoment. Daarin overlopen we in gedachten onze volledige dag en denken we na over wat we geweldig vonden, maar ook over de minder goede momenten. Dat soort momenten helpen mij altijd enorm om zegen te zien en te herkennen. In de zomer van 2009 was één moment dat ik erg gezegend vond. Ik zat te praten met een goede vriend waarmee ik het contact wat was verloren. Ik stond er op het moment zelf niet echt bij stil hoe heerlijk het was na al die jaren weer samen te zitten praten alsof er geen tijd tussen geweest was. Gelukkig besepte ik tijdens het avondgebed opnieuw de zegen die ik ervaren had. Als het voor jou nodig is om Gods zegen in je leven meer te zien, probeer dan eens wat vaker stil te staan bij de goede dingen die met jou of de mensen waar je om geeft, gebeuren.

Een zegen zijn! (Handen)

Ons geloof mag geen theoretische oefening zijn. Geen idee wie de eerste was om deze bekende stelling te poneren, maar het blijft wel een goede: “Kennis maakt ons alleen maar beter geïnformeerde zondaars.” Kennis over de Bijbel op zich is waardeloos wanneer het niet gepaard gaat met een betere ingesteldheid en een betere handel. De vraag is echter hoe we Gn 12:1-3 in de praktijk kunnen omzetten. In deze bespreking hebben we vooral aandacht voor de opdracht aan

⁵⁴ Gesenius and Tregelles, *Gesenius' Hebrew and Chaldee Lexicon*, 9.

Abram een zegen te zijn. Die opdracht (h)erkennen we ook als een opdracht voor onszelf. We kunnen daarbij aan een aantal mogelijkheden denken.

Een eerste manier hoe we een zegen kunnen zijn voor anderen, is door hen in gebed te brengen. We begrijpen gebed niet altijd. Het lijkt soms zo zinloos om voor anderen te bidden. En toch heeft het invloed. Toch luistert God en laat hij dat gebed een rol spelen. In Gn 18:17vv. lezen we dat Abraham door zijn gesprek met God wel degelijk een invloed heeft. Daar moeten we tegelijk ook mee oppassen. Gods soevereiniteit blijft boven onze inspanning staan. Je kunt bidden voor anderen —en wees er maar zeker van dát God luistert en dat het invloed heeft—, maar toch zal het soms moeilijk zijn te begrijpen waarom God niet helpt op de manier die wij voor ogen hebben.

Het helpt soms al gewoon te weten dat er iemand voor je bidt. Een paar jaar geleden had een klasgenote van me een moeilijk moment in de relatie met haar vriend. Ze is niet gelovig, maar toen ik vroeg of ik voor haar mocht bidden, was ze daar erg blij om. Ze voelde zich opgelucht. Toen ik in 2006 in Burkina Faso was en in een lokale kerk mocht preken, was er een moment in de dienst waarop de hele kerk op hetzelfde moment luidop voor mij bad. Dat was in Mooré, de lokale taal, dus ik verstond er niets van en toch is dat een heel indrukwekkend moment geweest. Een deel van die zegen is psychologisch te verklaren, maar psychologie en theologie sluiten elkaar niet uit, maar kunnen elkaar ondersteunen.

We moeten ten tweede echter oppassen dat we niet blijven hangen bij gebed. Daarmee bedoel ik zeker niet dat we moeten ophouden te bidden. Daarmee bedoel ik dat bidden niet stopt bij het uitspreken van het gebed. Als je een gebed uitspreekt, verklaar je jezelf tegelijk bereid om een deel van de oplossing te zijn. Niet alleen je woorden, maar ook je handelen mag God gebruiken. Ik blijf Habakuk in dat opzicht een prachtig verhaal vinden. Habakuk bidt God om verandering in Israël. De goddeloze lijkt gezegend te worden en het onrecht viert hoogtij. God besluit te luisteren naar Habakuks gebed, en laat de Babyloniërs (of Chaldeeën) komen om de Israëlieten een lesje te leren. Maar die oplossing had Habakuk niet voor ogen en hij vindt het duidelijk niet leuk dat zijn gebed hemzelf iets zal kosten—misschien wel zijn leven. Hij komt gelukkig tot het besef dat gebed niet vrijblijvend en dat God het beste voor ogen heeft. Hij kan uiteindelijk uitzien naar de dag van de verlossing (Hk 3).

In de film *Bruce Almighty* komt Bruce er stilaan achter dat de mens een zegen kan zijn voor zijn omgeving zonder dat hij speciale superkrachten heeft. Hij begrijpt dat hij een zegen kan zijn voor zijn vriendin door beter naar haar te luisteren, een zegen voor zijn collega's door niet zo egoïstisch te zijn... Toch blijft Bruce worstelen met het concept “zegen”. Een bepaald moment zegt hij: “Ik heb een wonder nodig.” God reageert daarop door te zeggen dat iedereen de lotto tegelijk laten winnen geen wonder is of de maan dichterbij de aarde plaatsen. Het is een wonder dat een alleenstaande moeder er toch in slaagt haar kinderen op te voeden en tegelijk een inkomen te voorzien. God kan

op magische wijze ingrijpen, maar we zien dat God in de geschiedenis meestal door mensen heen ingrijpt. Hij wil niet om ons heen werken.

Elk van ons heeft een context en elk van ons heeft de mogelijkheid om voor die context een zegen te zijn. Dat kan zijn door iemand te helpen, door op bezoek te gaan, door eens op de kinderen te passen, door iemand uit te nodigen of door gewoon vriendelijk te zijn. We moeten eigenlijk echt niet veel moeite doen om een situatie te vinden om een zegen *te kunnen zijn*, helaas moeten we vaak wel veel moeite doen om een zegen *te zijn*.

Slot

Ik wil afsluiten met een citaat waarin alles wat ik wilde zeggen mooie wordt weergegeven. God leidt de geschiedenis en wil de mens zegenen. De mens kan meer worden zoals hij bedoeld was: Gods zegen voor zijn medemens.

Here is the message of this Scripture: the history of hope, the removal of the curse, the new humanity begins where God speaks and man listens.⁵⁵

55 James Luther Mays, "God Has Spoken: A Meditation on Genesis 12:1-4," *Interpretation* 14, no. 4 (1960): 414.

Bibliografie

- Essex, Keith H. "The Abrahamic Covenant." *TMSJ* 10, no. 2 (1999): 191-212.
- Gesenius, Wilhelm, and Samuel Prideaux Tregelles. *Gesenius' Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament Scriptures*. Bellingham, WA: Logos Research Systems, 2003.
- Hallo, William W., and K. Lawson Younger. *Context of Scripture*. Vol. 3, *Archival Documents from the Biblical World*. Leiden; Boston: Brill, 2003.
- Hamilton, Victor P. *The Book Genesis: Chapters 1-17*. NICOT. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, 1990.
- Jagersma, H. *Genesis 1:1-25:11*. Verklaring van de Hebreeuwse Bijbel. Nijkerk: G.F. Callenbach, 1995.
- Kaminski, Carol M. *From Noah to Israel: Realization of the Primaeval Blessing After the Flood*. JSOTsup 413. London: T&T Clark, 2004.
- Koorevaar, Hendrik J. *Priestercanon: Genesis, Exodus-Leviticus-Numeri, Deuteronomium, Jozua, Rechters, Samuël, Koningen*. Versie 6.1. Leuven: Evangelische Theologische Faculteit, 2007.
- Luther, Martin. *Luther's Commentary on Genesis*. Transl. by J. Theodore Mueller. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1958.
- Mays, James Luther. "God Has Spoken: A Meditation on Genesis 12:1-4." *Interpretation* 14, no. 4 (1960): 413-420.
- Miller, Patrick D. "Syntax and Theology in Genesis XII 3a." *Vetus Testamentum* 34, no. 4 (1984): 472-476.
- Muilenburg, James. "Abraham and the Nations: Blessing and World History." *Interpretation* 19, no. 4 (1965): 387-398.
- Pirson, Ron. *Belichting van het bijbelboek Genesis*. 's-Hertogenbosch: Katholieke Bijbelstichting, 2005.
- Rad, Gerhard von. *Genesis: A Commentary*. The Old Testament Library. Rev. ed. Transl. by John H. Marks. Philadelphia, PN: SCM, 1973.
- Ruprecht, Eberhard. "Vorgegebene Tradition und theologische Gestaltung in Genesis XII 1-3." *Vetus Testamentum* 29, no. 2 (1979): 171-188.
- Waltke, Bruce K., with Cathi J. Fredericks. *Genesis: A Commentary*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 2001.
- Wenham, Gordon J. *Genesis 1-15*. WBC 1. Dallas, TX: Word, 1987.
- Westermann, Claus. *Genesis I: Een praktische bijbelverklaring*. Tekst en Toelichting. Kampen: Kok, 1986.

Bijlagen

Vertaling

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ־עוּר וּמִמְּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִרְאַנִּי: 1

וַיֹּאמֶר	en hij zei (voegw. + qal. impf. cons. 3 ml. ev. < אמר)	וּמִמְּוֹלַדְתְּךָ	en uit familie van jou (voegw. + voorz. + st.c. vr. ev. + suff. 2 ml. ev.)
יְהוָה	de Heer (st.abs. ml. ev.)	וּמִבֵּית	en uit huis van (voegw. + voorz. + st.c. ml. ev.)
אֶל־	tot (voorz.)	אָבִיךָ	vader van jou (st.c. ml. ev. + suff. 2 ml. ev.)
אַבְרָם	Abram (st.abs. ml. ev.)	אֶל־	naar (voorz.)
לְךָ־	Ga (qal imp. 2 ml. ev. < הלך)	הָאָרֶץ	het land (lidw. + st.abs. vr. ev.)
לְךָ־	tot jou (voorz. + suff. 2 ml. ev.)	אֲשֶׁר	waarvoor geldt
מֵאֶרֶץ־עוּר	uit land van jou (voorz. + st.c. vr. ev. + suff. 2 ml. ev.)	אִרְאַנִּי	ik zal jou doen zien (hif. impf. 1 c. ev. < ראה + suff. 2 ml. ev.)

De Heer zei tegen Abram: “Ga weg uit je land, je familie en het huis van je vader naar het land dat ik je zal tonen.

2 וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדַּלְךָ וְשִׁמְךָ וְהָיָה בְרַכְּךָ: 2

וְאֶעֱשֶׂךָ	en ik zal jou maken (voegw. + qal. impf. 1 c. ev. < עשה + suff. 2 ml. ev.)	וְאֶגְדַּלְךָ	en ik zal groot maken (voegw. + piel impf. 1 c. ev. < גדל)
לְגוֹי	tot een volk (voorz. + st.abs. ml. ev.)	וְשִׁמְךָ	naam van jou (st.c. ml. ev. + suff. 2 ml. ev.)
גָּדוֹל	groot (adj. st.abs. ml. ev.)	וְהָיָה	en wees (voegw. qal. imp. 2 ml. ev. < היה)
וְאֶבְרַכְךָ	en ik zal jou zegenen (voegw. + piel impf. 1 c. ev. < ברך + suff. 2 ml. ev.)	בְרַכְּךָ	een zegen (st.abs. vr. ev.)

Dan zal ik van jou een grote natie maken, ik zal je zegenen en jouw naam grootmaken zodat jij een zegen zult zijn.⁵⁶

56 Hamilton zegt dat hij geen reden om hier geen imperatief te gebruiken zoals veel vertalingen doen, maar ziet de imperatief wel als een indirecte volutief (al noemt hij het wel niet zo). Ik koos er daarom dan ook voor om met “zodat je een zegen zult zijn” te vertalen. Cf. Hamilton, *Genesis 1-17*, NICOT, 369.

וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אֲאִר וְנִבְרְכוּ בָךְ כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדָמָה: 3

וְאֶבְרַכְהָ	en ik zal zegenen (voegw. + piel impf. 1 c. ev. < בָּרַךְ)	בָּךְ	door jou
מִבְּרַכְיָהּ	[de] jou zegenenden (piel ptc. act. st.c. ml. mv. < בָּרַךְ + suff. 2 ml. ev.)	כָּל	geheelheid van (st.c. ml. ev.)
וּמִקְלָלָהּ	en [de] jou vervloekende (piel ptc. act. st.c. ml. ev. < קָלַל + suff. 2 ml. ev.)	מִשְׁפְּחוֹת	families van (st.c. vr. mv.)
אֲאִר	ik zal vervloeken (qal impf. 1 c. ev. < אָרַר)	הָאָדָמָה	de aarde (st.abs. vr. ev.)
וְנִבְרְכוּ	en ze zullen gezegend worden (voegw. + nif. perf. cons. 3 c. mv. < בָּרַךְ)		

Ik zal zegenen wie jou zegenen en hij die jou vervloekt, zal ik vervloeken. Door jou zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden.

Structuur

Genesis

Volgens Bruce Waltke,⁵⁷ met een kleine toevoeging op basis van Wenham⁵⁸:

1:1-2:3	Prologue
2:4-4:26	The account of the line of the heavens and the earth Transition (4:25-26)
5:1-6:8	The account of the Adam's line Transition
6:9-9:29	The account of Noah's line Transition (9:18-29)
10:1-11:9	The account of the line of Noah's sons Transition (11:1-9)
11:10-26	The account of Shem's line Transition (11:26)
11:27-25:11	The account of Terah's line Transition (23:1-25:11)
25:12-18	The account of Ishmael's line Transition (25:1-11) [sic, voor meer uitleg, zie Waltke]
25:19-35:29	The account of Isaac's line Transition (35:23-29)
36:1-37:1	The account of Esau's line Transition (37:1)
37:2-50:26	The account of Jacob's line Transition tot the book of Exodus (46:2-50:26)

⁵⁷ Waltke with Fredericks, *Genesis*, 18.

⁵⁸ Wenham, *Genesis 1-15*, WBC 1, xxii.

